

Værdsættende forældredialog

En vej til bedre uddannelsesvalg – med fokus på
elever med en anden etnisk baggrund end dansk

Værdsættende forældredialog

En vej til bedre uddannelsesvalg – med fokus på elever med en anden etnisk baggrund end dansk

Udarbejdet af Navigent A/S, januar 2008 **Værktøjet er støttet af** Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration **Det trykte værktøj:** ISBN 87-991637-8-0 **Det elektroniske værktøj:** ISBN 87-991637-9-9

Oplag: 1. udgave 500 eksemplarer **Grafisk design og produktion:** Grafiraf **Tryk:** Tarm Bogtryk

Værktøjet kan downloades på www.navigent.dk, hvor det også fremgår, hvor værktøjet kan bestilles.

Henvendelser om værktøjet i øvrigt kan rettes til: Navigent A/S, Skindergade 29, 1., 1159 København K.

Tlf. 33 14 19 14. www.navigent.dk

Indhold

Værdsættende forældredialog	4
En vej til bedre uddannelsesvalg – med fokus på elever med en anden etnisk baggrund end dansk	
Del 1: Den værdsættende samtale	7
Hvad er værdsættende samtale?	8
Centrale pointer i den værdsættende samtale	9
På vej mod den værdsættende samtale	12
Del 2: Mulige svar på en række udfordringer	15
Viden om mangfoldigheden i uddannelsessystemet medvirker til et holdbart uddannelsesvalg	16
Når mødeformen er i orden, stiger fremmødet	19
Mødestedet understreger, hvad du vil med mødet	21
Værdsættende kommunikation mellem kulturer	23
Skolens og forældrenes indsats i forbindelse med uddannelsesvalget starter tidligt	25
Del 3: Øvelser	29
Øvelser ved forældremøder	30
Øvelse 1: Fordele ved at tage en uddannelse	30
Øvelse 2: Om at starte og gennemføre en uddannelse	30
Øvelse 3: Mohammed, Mikkel, Fatima og Sofie	31
Øvelse 4: Indblik i forskellige professioner	33
Øvelse ved skole-hjem samtaler	34
Øvelse 5: Gensidige forventninger	34
Øvelser med lærerkolleger	34
Øvelse 6: Fortæl gode historier	34
Øvelse 7: Om at forfine den værdsættende tilgang	35
Øvelser i klassen	37
Øvelse 8: Uddannelse i forskellige lande	37
Øvelser for læreren alene	37
Øvelse 9: Om at forstå og anerkende forældrenes ambitioner	37
Øvelse 10: Perspektivbytte	38
Øvelse 11: Om at værdsætte forældrene generelt	38
Hvis du vil vide mere	39

Værdsættende forældredialog

En vej til bedre uddannelsesvalg – med fokus på elever med en anden etnisk baggrund end dansk

Dette værktøj er udviklet til lærere for elever med en anden etnisk baggrund end dansk på folkeskolens 6. – 10. klassestrin. Idéen i værktøjet er at bruge den værdsættende samtale i forældredialogen. Dette har i mange sammenhænge vist sig at være en stærk metode til forandring og forbedring, såvel i integrationsarbejdet som i udvikling af offentlige og private arbejdspladser. Vi introducerer den værdsættende tilgang for at styrke lærerne i at træffe et bevidst valg mellem på den ene side en almindelig dialog med almindeligt sprogbrug, og på den anden side en værdsættende og anerkendende kommunikationsform med nye muligheder.

Baggrunden for værktøjet er, at elever med en anden etnisk baggrund end dansk ofte klarer sig dårligere i uddannelsessystemet end etnisk danske elever. Årsagen hertil findes typisk i sociale og personlige forhold i familierne, snarere end i etniciteten i sig selv. Når vi alligevel har valgt at målrette værktøjet til lærere for elever med etnisk minoritetsbaggrund, er det fordi udfordringen for disse lærere involverer en kulturel dimension, hvis betydning er mindre i etnisk danske familier.

En stigende andel elever med en anden etnisk baggrund end dansk fortsætter i uddannelsessystemet efter folkeskolens afgangseksamen. Det er den gode nyhed. Desværre viser det sig samtidig, at frafaldet er stort. Formålet med værktøjet er derfor at bidrage til, at uddannelsesvalget afspejler elevernes egne ønsker og kompetencer, så chancerne for at gennemføre og få succesoplevelser øges.

Fokus i værktøjet er elevernes uddannelsesvalg. Denne opgave varetages naturligt af UU-vejlederne (Ungdommens Uddannelsesvalg) og skal fortsat gøre det. UU-vejlederne er specialiserede i at vejlede elever og forældre i de mangeartede muligheder i uddannelsessystemet og kender de faldgruber, der knytter sig til det at skulle starte og gennemføre en uddannelse.

Når vi alligevel vælger at målrette værktøjet til lærerne, skyldes det, at vi opfordrer til at løfte i flok. Din styrke som lærer er, at du kender forældregruppen bedre end nogen anden, ligesom forældrene kender dig og måske ser dig som den primære kontaktperson i folkeskolen. Endvidere forløber jeres samarbejde formentlig over flere skoleår. Derfor har du mulighed for at opbygge et tillidsforhold til forældrene over en længere tidshorison, som UU-vejlederne i sjældnere grad har mulighed for. Du kan på et tidligt tidspunkt gøde jorden for forældredialogen om elevernes uddannelsesvalg og dermed være med til at gøre en positiv forskel. Det er vores overbevisning, at de bedste resultater opnås, når både UU-vejlederne og lærerne igangsætter og udvikler dialogen om uddannelse med elever og forældre.

Værktøjet kan både bruges i klasser med 100 % tosprogede elever og i blandede klasser. I blandede klasser kan du bruge værktøjet i forhold til hele klassens forældre, da forældrene er glade for information og vejledning, og da mange af øvelserne handler om at værdsætte andre mennesker uanset baggrund.

Værktøjet fungerer som et idékatalog, der kan inspirere og hjælpe dig i forhold til at skabe en udviklende og værdsættende dialog med forældrene om elevernes uddannelsesmuligheder. Det består af tre dele:

Del 1 er en introduktion til begrebet ”den værdsættende samtale”, som er en tilgang baseret på muligheder, fremtid, ønsker og drømme.

Del 2 er mulige svar på en række udfordringer, som mange folkeskolelærere står over for i arbejdet med elever og forældre om uddannelsesvalget.

Del 3 består af konkrete øvelser, der kan bruges til at træne den værdsættende tilgang og det værdsættende øje. Alle øvelser er beskrevet konkret og anvendelsesorienteret.

Indholdet kan opfattes som en selvfølge for nogle, mens det for andre er nyt og ukendt. Elevernes uddannelsesvalg er af så central betydning for deres videre muligheder, at vi har valgt at henvende os til den store brede målgruppe af lærere, som måske kender den anerkendende og værdsættende tilgang, men som savner inspiration til nye metoder i forældredialogen.

Værktøjet er udviklet med støtte fra Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration og testet af folkeskolelærere forskellige steder i landet.

En følgegruppe har bistået med konstruktive forslag i processen. En stor tak til Birthe Hagenborg Hansen fra UU-Odense, Ulla Kofoed fra Videnscenter for Tosprogethed og Interkulturalitet (UC2), Nina Graglia fra Rådmandsgades Skole/HGO, Elsebeth Rønde fra UU-Nord samt Gorm Hansbøl fra Danmarks Pædagogiske Universitet.

Endvidere tak til alle andre, der har bidraget med informationer og sparring undervejs.

God fornøjelse!

Navigent

Januar 2008

Den værdsættende samtale

Den værdsættende samtale bruges som metode i værktøjet, fordi det skaber en positiv stemning samt berigende og langvarige relationer mellem mennesker. Tilgangen er velafprøvet i mange forskellige sammenhænge med bedre trivsel og samarbejde som resultat.

Samtale

Del 1

Hvad er værdsættende samtale?

I folkeskolen er den værdsættende samtale især brugt i forbindelse med forebyggelse af mobning via fokus på trivsel og det, der fungerer i klassen. Endvidere er der gode erfaringer med tilgangen i forhold til at styrke rummeligheden over for marginaliserede børn.

Begrebet ”Den værdsættende samtale” kommer fra USA under betegnelsen Appreciative Inquiry. ”Appreciative” indeholder begreber som anerkendelse, påskønnelse, bekræftelse og værdsættelse. ”Inquiry” indeholder begreber som dialog, samtale, undersøgelse og deltagelse. På dansk oversættes det oftest til værdsættende samtale.

Den værdsættende samtale er en særlig form for udforskende samtale, hvor der lægges vægt på at tale om det, vi ønsker, frem for det, vi gerne vil undgå. Udover at være en teknik er det en grundlæggende måde at være og tænke på og en engageret måde at være sammen på – på tværs af personlige, sociale og kulturelle skel.

Fokus er, at de gode historier – det der virker – giver energi og glæde. Selv om problemerne i hverdagen mange steder overskygger de gode historier, insisterer man i den værdsættende samtale på at fokusere på det, der virker, og reflektere over, hvorfor det virker. Hvad gør vi, siden det virker? Hvad gør de andre, når det virker? Hvordan kan vi gøre mere af dette og skabe endnu flere gode historier? Når man spores ind på dette værdsættende fokus, optrænes evnen til at se muligheder frem for begrænsninger. Problemerne træder i baggrunden og bliver mindre.

Alle kan lære at arbejde værdsættende. Det er især en fordel, hvis du

- kan skabe tryghed og tillid
- kan respektere andre og selv er respekteret
- kan anerkende andre og selv tage imod anerkendelse
- kan fokusere på muligheder og ressourcer

Centrale pointer i den værdsættende samtale

Den værdsættende samtale kan sammenfattes i en række principper. Eftersom nogle er møntet på organisationsudvikling og forandringsledelse i bred forstand, vælger vi i dette værktøj at fremhæve fire principper af særlig betydning for lærernes dialog med forældrene:

Princip 1: Sproget skaber muligheder og forstærker relationer

De relationer, vi har til hinanden, bestemmer vores opfattelse af verden omkring os. Relationer mellem mennesker er afgørende for, hvordan et fællesskab fungerer. Gennem den værdsættende samtale kan man bevidst forbedre relationerne mellem f.eks. lærer og elev og mellem lærer og forældre.

I stedet for at fokusere på det enkelte individ, årsagsforklaringer og skyld, sætter den værdsættende samtale fokus på relationer, anerkendelse og fælles forståelse. Forskellene mellem jer bliver anerkendt og synliggjort. Du får større kendskab til og respekt for den andens styrker og tanker.

Ved at udvikle sproget og samtalerne åbnes op for nye muligheder og forståelser. Sproget bestemmer den måde, vi føler, tænker og indgår i sociale sammenhænge på. Det påvirker vores forestilling om, hvordan livet er, og hvad der kan lade sig gøre. Et sprog formuleret som begrænsninger er med til at skabe begrænsninger. Et sprog formuleret som muligheder er med til at skabe muligheder.

Derfor har det også stor betydning, hvordan man stiller sine spørgsmål. Spørger du til problemer, får du problemer som svar. Spørger du til ønsker og drømme, får du ønsker og drømme som svar.

Spørger du f.eks. et forældrepar om, hvorfor deres barn aldrig laver sine lektier, får du formentlig forklaringer og undskyldninger som resultat. Spørger du samme forældrepar om, hvad der er sjovt og rart ved lektiesituationen, eller hvordan de som forældre kan medvirke til at gøre det sjovt og rart, får du formentlig et mere fremadrettet svar, som involverer dem aktivt. Tag udgangspunkt i dig selv og hvad det betyder for dig, at forældrene opmuntrer deres barn til at lave lektier. Eksempelvis at det skaber bedre stemning og udvikling i klassen som helhed, når alle elever laver deres hjemmearbejde, og at det gør dig glad at se barnet lære og udvikle sig mod nye mål og horisonter.

Princip 2: Alle stemmer er vigtige for at forstå helheden

Undersøgelse af de forskellige sider af en sag fremkalder nye vinkler og idéer. Det, man før opfattede som ”sandheden”, nuanceres og forfines i takt med, at andre menneskers oplevelse og forståelse kommer frem.

Som lærer sidder du måske med en bestemt opfattelse af en elev, og elevens forældre sidder formentlig ligeledes med en bestemt opfattelse af deres barn. Eleven har endvidere sin egen opfattelse af sig selv. Disse opfattelser kan være vidt forskellige fra hinanden, selv om det drejer sig om den samme person. Ingen af opfattelserne er ”korrekt” eller ”sand”. Når I sætter jer sammen og fortæller om hver jeres opfattelse,

kommer oplysninger frem, som ingen af jer måske i forvejen kendte til. Billedet af eleven nuanceres, og muligheden for at gøre en fælles og fremadrettet indsats forbedres.

Princip 3: Fremtid og drømme er styrende for synet på muligheder

Forventninger til fremtiden har betydning for, hvordan man handler i nutiden. Mennesker påvirkes og ledes på vej af deres egne fremtidsbilleder. Forældre uden tro på fremtiden for dem selv og deres børn får sværere ved at lykkes end forældre, der ser deres familie i en fremtidig ønskesituation med harmoni, sundhed, gode uddannelser og gode jobs. Tilsvarende får lærere sværere ved at lykkes med skole-hjem samarbejdet, hvis det falder dem svært at se forældre og elever i et positivt lys.

I den værdsættende samtale sætter man ord på sine drømme for at konkretisere dem og gøre dem til en del af måden at tale sammen på. Man tager udgangspunkt i, at der bag ethvert problem ligger en ”frustreret drøm”. I stedet for at spørge ”Hvad er problemet?” spørger man ind til den frustrerede drøm, som ligger bagved: ”Hvad ønsker du dig?” Det, man havde håbet på, men som ikke gik i opfyldelse. Derved er samtalen sporet ind på at undersøge de håb og ting, man gerne vil opnå, frem for de problemer og ubehageligheder, man helst vil undgå.

Princip 4: Det værdsættende øje

I kunstens verden arbejder man med et begreb, som kaldes ”det værdsættende øje”. Det handler om, at der altid er et eller andet smukt at se i et kunstværk. Grundlæggeren af Appreciative Inquiry, David Cooperrider, var inspireret af netop dette begreb, da han udviklede sin teori i USA i 1980’erne.

Overført handler det værdsættende øje om at anerkende, værdsætte og påskønne styrke-sider og muligheder hos sig selv, hos andre og i situationen. Samtidig handler det om at undersøge og udforske. Et anerkendt og værdsat menneske har således flere positive følelser og motiveres bedre til at undersøge, iagttage, være nysgerrig og lære, end et ikke anerkendt og ikke værdsat menneske.

I forhold til konkrete taleformer kan forskellen mellem ”normal” og værdsættende tale opsummeres som følger:

Vi kommer nemt til at:

- Tale om det, vi ikke vil have
- Tale om det, der ikke virker
- Tale om det, vi vil undgå
- Tale i et mangelsprog: "Vi kan ikke..."
- Lære alene af vores fejl
- Se uenighed som konflikt

- Se forandring som noget, der kommer senere

I den værdsættende samtale vælger vi at:

- Tale om det, vi ønsker os
- Tale om det, der virker godt
- Tale om den fremtid, vi ønsker
- Tale i resourcesprog: "Vi kan.."
- Lære af vores ressourcer
- Anerkende forskelle i holdninger og synsvinkler

- Se forandring som noget, der sker i selve samtalen

Kilde: "Anerkendende toner i arbejdsmiljøet", Branchearbejdsmiljørådet, Finans/Offentlig Kontor & Administration, 2007

Mange skolelærere er bekendte med den anerkendende pædagogik, men selv dygtige, engagerede og erfarne lærere kan ubevidst komme til at handle anderledes ved f.eks. at overse en gruppe eller enkeltpersoner. En lærer med mange års erfaring med undervisning af tosprogede udtaler:

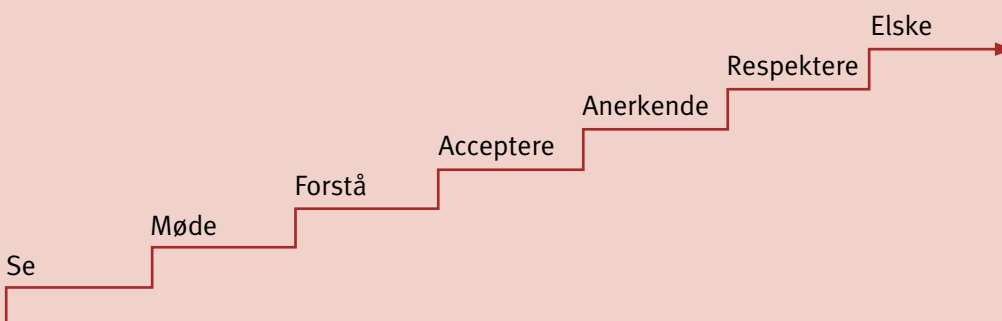
"Jeg opfatter mig selv som en dygtig lærer og har altid undervist klasser med mange tosprogede elever. Jeg har sat en ære i at behandle alle ligeværdigt og ikke overse nogen. På et tidspunkt havde jeg en antropolog i klassen i tre måneder, som skulle følge min undervisning. Det var tankevækkende, hvad han observerede. Han fortalte bl.a., at jeg formulerede mig forskelligt over for forskellige elever, og at jeg også havde tendens til at overse nogen. Jeg må med skam indrømme, at jeg har brugt nogle ord, jeg ikke engang vil sige højt i dag. Det lærte jeg virkelig meget af".

Arbejder du jævnligt med værdsættende samtaler, optræner du dine egne værdsættende øjne. Når du er i gang, vil du formentlig hurtigt opdage masser af situationer både inden for og uden for skolen, hvor en værdsættende tilgang til andre mennesker er den mest hensigtsmæssige.

På vej mod den værdsættende samtale

Vejen mod en værdsættende adfærd kan være kort eller lang. Nogle har let ved at gennemføre en værdsættende samtale, andre finder det unaturligt og vanskeligt. Tilsvarende kan nogle personer være lettere at værdsætte end andre.

Processen mod anerkendelse og værdsættelse kan illustreres som en trappe:

Kilde: "Anerkendelse i børnehøjde", Psykologisk Forlag, 2004

Udgangspunktet for anerkendelse er, at du *ser* forældrene. Sørg for øjenkontakt så ofte, som du skønner det hensigtsmæssigt, så de oplever at blive lagt mærke til. Når du ser dem, er sandsynligheden for, at de ser dig, også markant større.

Næste trin er at *møde* forældrene. Det vil sige at hilse på dem med navns nævnelse, vise interesse for dem og dermed give dem en oplevelse af, at de er vigtige, og at du er interesseret i at indgå i dialog med dem. Du kan evt. henvise til tidligere samtaler for at skabe genkendelse og tryghed.

Dernæst skal du forsøge at *forstå* forældrene – det vil sige at sætte dig så meget ind i deres situation, at du finder ud af, hvad der ligger bag deres holdninger og adfærd. Med forståelse styrker du dine muligheder for at acceptere forældrene, som de er.

Accepten kan falde lige for, være vanskelig eller i sjældne tilfælde umulig. Det, du som lærer har vanskeligt ved at acceptere, kan din kollega have let ved – og omvendt. F.eks. accepterer nogle lærere nemt, at mor og datter går med tørklæde, mens andre finder det sværere. Det afhænger af jeres individuelle holdninger og værdier. Eftersom accept går forud for anerkendelse på trappen i figuren, er det værd at stoppe op her. Spørg f.eks. en kollega med andre holdninger end dig selv om, hvordan vedkommende betragter situationen. Måske kan denne udfordre dig på nogle af dine mønstre og holdninger. Har du vanskeligt ved at acceptere nogle forældre, kan du forberede en skole-hjem samtale sammen med en kollega og evt. bede vedkommende om at deltage i den. Nye vinkler og argumenter kan ad den vej dukke op, som gør den videre dialog med forældrene lettere.

De sjældne tilfælde, hvor accepten er umulig at finde, er, hvor forældrenes udtalelser er på kant med loven og vores samfunds grundlæggende værdier om demokrati, køn-

nenes ligestilling, religionsfrihed, etc. Det er her nødvendigt for dig som lærer at sige fra. Men sig fra på en værdsættende måde! Spørg ind til, hvad forældrene ønsker, samt hvad de håber og drømmer om, og gå videre derfra – frem for blot at problematisere deres udtalelser.

Næste afgørende trin er *anerkendelsen*. Når du forstår og accepterer forældrene, er det også muligt at anerkende og værdsætte dem. Selv om de måske opfatter verden anderledes end dig og har nogle andre holdninger end dig, kan du tale med dem om det og derigennem skabe mulighed for at ændre på nogle ting – alene af den grund, at de føler sig anerkendt.

Når der er gensidig anerkendelse, vil det også blive muligt at vise hinanden *respekt*.

Begge parter er ligeværdige og har krav på at blive behandlet som sådan. Anerkendelsen og respekten går således begge veje: Du skal anerkende forældrene, men de skal også anerkende dig. I er forskellige og skal fortsat være det, men I skal anerkende og respektere forskelligheden. Derfor er det vigtigt, at du ikke kun anerkender forældrene, når de ligner dig eller opfører sig som dig. Heri ligger nemlig faren for, at integrationen sker som kulturel tilpasning, hvor nogle mennesker indlemmes i din kultur og dialogen sker på dine præmisser.

Sidste trin på trappen (at elske) er relevant, når det drejer sig om forholdet mellem forældre og barn. I en professionel relation mellem lærer og forældre eller lærer og elev er den ikke aktuel at komme nærmere ind på.

Bliv ved med at værdsætte også når det er svært

Det kan være vanskeligt at værdsætte og blive ved med det, hvis du oplever, at problemerne tårner sig op. Ofte er det nemmest at værdsætte personer, der ligner én selv og lever op til egne normer, mens det er sværere at værdsætte personer, der umiddelbart er meget anderledes. Det er i sådanne situationer særlig vigtigt, at du holder fast i den værdsættende tilgang. Netop når forskelligheden er tydelig, er der ekstra behov for dialog og gensidig respekt. Ofte er forskelligheden ikke så stor endda, når man lærer hinanden at kende og vender blikket fremad.

For at styrke dine værdsættende kompetencer kan du f.eks. tale med en kollega om, hvad du gør nu, og hvad du kan gøre anderledes. Inviter en kollega, coach, konsulent, studerende eller anden til at overvære din forældredialog, så vedkommende kan give dig sparring og feedback.

Øvelserne 6, 7, 10 og 11 indeholder inspiration til, hvordan du kan træne dit værdsættende øje.

Den værdsættende tilgang kan være mere tidskrævende end den problemløsende, men også langt mere frugtbar. Den afsatte tid og opmærksomhed kommer flerfoldigt igen. Det betaler sig at nå ind til forældrenes ”frustrerede drøm”. Har du først fat i den og de ønsker og håb, der knytter sig hertil, ved du bedre, hvordan relationen kan videreudvikles. Et værdsat menneske får øget selvværd og en tro på fremtiden. Dette er to væsentlige forudsætninger for en frugtbar forældredialog.

Mulige svar på en række udfordringer

Rundt om på landets skoler og UU-centre er der afprøvet værktøjer og metoder til at udvikle skole-hjem samarbejdet og uddannelsesvejledningen. Inden for andre sektorer er der også skrevet bøger og pjecer om den værdsættende samtale. I det følgende præsenteres en række idéer til, hvordan du som lærer på en værdsættende måde kan styrke forældredialogen om deres børns uddannelsesvalg.

Svar

Del 2

Viden om mangfoldigheden i uddannelses-systemet medvirker til et holdbart uddannelsesvalg

For at sikre, at flest mulige starter på og gennemfører en uddannelse er det vigtigt på et tidligt tidspunkt at introducere forældrene til det brede spektrum af muligheder i uddannelsessystemet.

Mange forældre kender (eller har hørt om) de gymnasiale uddannelser, som langt størstedelen af en ungdomsårgang vælger. Disse kvalificerer typisk eleverne til videregående uddannelser og i mindre grad direkte til job.

De erhvervsfaglige uddannelser kvalificerer mere direkte til arbejdsmarkedet og er mere praktisk orienterede. De efterfølgende job- og karrieremuligheder er interessante for en stor gruppe elever, men uddannelserne er blandt nogle forældre mindre kendte og accepterede.

Endelig giver de individuelt skræddersyede uddannelsesforløb mulighed for elever, der i en periode af livet har svært ved at følge det almindelige uddannelsessystem. Også disse muligheder er blandt nogle forældre mindre kendte og accepterede.

Mange finder det kompliceret at overskue muligheder, adgangsbetingelser, økonomi og forventninger til den enkelte elev. For at forbedre forældredialogen om elevernes uddannelsesvalg må der derfor informeres om emnet på en nærværende og overskuelig måde. **Øvelserne 1-4** kan bruges som inspiration til at komme i dybden med emnerne og få indsigt i forældrenes og elevernes holdninger til og viden om uddannelsessystemet.

Et eksempel på at introducere emnet ”uddannelse” til en række forældre er hentet fra en skole i København, som i vinteren 2006/2007 arrangerede studiekredse over tre aftener for skolens tre største sproggrupper (arabisk, somalisk og pakistansk). Det blev i alt til ni aftener. På hvert forløb deltog skolens modersmålslærer i det pågældende sprog. Forældre til børn fra 1. til 9. klasse var inviteret.

Den arabiske sproggruppe mødtes i et beboerlokale. Her kom flest fædre til børn på de ældre klassetrin. De pakistanske og somaliske sproggrupper mødtes på skolen. Her kom flest mødre til børn på de yngre klassetrin. Sådan kan der være forskel mellem grupperne.

Alle aftener startede med spisning og der var gjort noget ud af rammerne med bl.a. blomster, duge og stearinlys. Programmet for de tre sproggrupper lød:

1. aften: Forenklet overblik over ungdomsuddannelserne. Her fortalte UU-vejlederen kort om de mange forskellige muligheder, der findes i uddannelsessystemet. Derefter var der god tid til debat og spørgsmål. En far sagde efterfølgende: *"Hvis bare jeg havde vidst dette for 20 år siden, ville jeg have gjort mange ting anderledes"*.
2. aften: Holdningspåvirkning. Her var der et oplæg om skolens rolle og ansvar samt ikke mindst forældrenes ansvar for børnenes indlæring og udvikling. Herunder også om vigtigheden af, at børn og forældre laver noget sammen, og at børnene får et netværk uden for skolen gennem sunde fritidsinteresser. En mor sagde efterfølgende: *"Jeg kan godt se fornuften i det, men hvordan skal jeg dog få mig selv og mine børn af sted, når vi alle sammen sidder ned hele dagen?"*. Der skete en erkendelse hos både mor og lærer her, som parterne efterfølgende kan tage udgangspunkt i for at ændre på nogle mønstre.
3. aften: Besøg af rollemodeller. Der kom 2-3 rollemodeller pr. sproggruppe på den sidste aften. Rollemodellerne var formidlet gennem Integrationsministeriet. Efter en kort introduktion forlod lærer og UU-vejleder lokalet og lod forældrene være alene med rollemodellerne. Spørgsmål og diskussioner flød gennem lokalet og de kunne være blevet ved i dobbelt så lang tid. Det var åbenlyst inspirerende og tankevækkende for mange at høre rollemodellernes personlige historier og deres holdninger til, hvordan flere unge kan gennemføre en uddannelse.

Det krævede en stor indsats af især modersmålslærerne at samle forældrene. Forældrene har imidlertid efterfølgende talt så positivt om arrangementerne, at flere har udtrykt ønske om at det gentages til næste år.

Uddannelsesguiden

Uddannelsesguiden www.ug.dk indeholder et væld af oplysninger om uddannelsernes indhold, adgangskrav, løn/SU og efterfølgende jobmuligheder. Endvidere er der link til brochurer og dias om uddannelse, som henvender sig til henholdsvis elever, forældre, UU-vejledere og lærere.

Rollemodeller

Rollemodeller er (i denne sammenhæng) personer med en anden etnisk baggrund end dansk, der har taget en uddannelse i Danmark, og som derfor kan være et positivt forbillede for andre unge med en tilsvarende baggrund. Endvidere kan det være forældre med udenlandsk baggrund, hvis børn er i gang med eller har afsluttet en uddannelse.

Ofte kender skolen selv nogle tidligere elever, der gerne stiller op og fortæller deres personlige historie om uddannelse og arbejde. Rollemodeller kan ligeledes formidles via kampagnen ”Brug for alle unge” under Integrationsministeriet.

Det kan være en god idé at have en rollemodel fra hver sproggruppe, så forældre, elever og rollemodel kan tale sammen uden tolk. Det har stor virkning for både forældre og elever.

Husk samtidig, at vi alle – uanset baggrund – bevidst eller ubevidst er rollemodeller for vores børn og unge!

Når mødeformen er i orden stiger fremmødet

Mange skoler ærgrer sig over et lavt fremmøde ved forældremøder og skole-hjem samtaler og har i forlængelse heraf afprøvet nye metoder for at få flere til at komme og deltage aktivt. Her skal fremhæves nogle få, effektive virkemidler.

Først og fremmest skal mødets form og indhold være i orden. Definer f.eks. et tema for mødet, som belyses fra flere vinkler. Gerne med gæster udefra. Endvidere er det vigtigt, at du udviser engagement og interesse i at udvikle relationen mellem dig og forældrene. Når du er nærværende og mødets form og indhold er i orden, kommer der flere næste gang.

Inden et møde bør du overveje, hvordan forældrene sidder i lokalet. Der er sproglige fordele ved at samle forældrene i sproggrupper, især hvis der er behov for tolk eller kulturformidler. Forståelsen af indhold kan gå lettere, når forældrene kan tale om emnerne indbyrdes på modersmålet. Ulempen herved er, at det risikerer at opdele forældrene i undergrupper, som ikke umiddelbart kommer i kontakt med hinanden.

Spisning

I alle lande samles man om maden. Det er derfor en god idé at spise sammen inden et møde. Så går snakken i gang allerede inden selve mødet og forældrene er fælles om noget, der kan samle på tværs af baggrund og sprogkunderskaber. Maden er således en igangsætter til dialog og dynamik snarere end et mål i sig selv.

Dagsorden

Dagsordenen gøres interessant og værdsættende, så forældrene får vakt interessen og sporer tanken ind på ønsker frem for problemer, allerede når den udsendes. Skriv hvad temaet er, formålet med det enkelte punkt, hvilke spørgsmål der skal tages stilling til, hvilke beslutninger, der skal tages, og hvem der er tovholder på emnet.

Markedsføring

Formuler dig i et let forståeligt og værdsættende sprog. Selv om invitationer og øvrige informationer oversættes til modersmålet, er det en fordel at holde sig til korte sætninger og almindelige hverdagsord.

Der er en masse venlighedsfraser i det danske sprog, som gør det svært at vide, hvornår noget er alvorligt, og hvornår det er mindre vigtigt eller for sjov. Sig f.eks.: ”Det vil være godt for både jer, klassen og mig som lærer, hvis I kommer, da det handler om jeres barns fremtid” i stedet for ”det vil være rart, hvis du kommer i aften” eller ”jeg synes du skal komme i aften”. Sidder I og venter på nogle forældre til en skole-hjem samtale, kan du ringe og sige ”vi sidder fire mennesker og glæder os til at se jer, hvornår kommer I?”

Invitationer udsendes 10-14 dage i forvejen og kan evt. følges op af telefon/SMS, hvis ikke forældrene har meldt tilbage inden tidsfristen. Det er et signal om, at læreren engagerer sig, og at forældrene er vigtige.

Nogle kan være analfabeter og forstår ikke skriftlige henvendelser. Få i sådanne

situationer en tolk, kulturformidler eller modersmåslærer til at ringe op og oversætte og forklare.

Fælles informationer på et møde holdes kortfattede. Længere tid kan betyde tab af koncentration hos deltagerne og dermed risiko for, at vigtige informationer går tabt. Brug i stedet bordgrupperne til gennemgang af nærmere detaljer og spørgsmål.

Mødestedet understreger hvad du vil med mødet

Mødestedet kan med fordel variere fra gang til gang, alt efter mødets tema. Elever og forældre kan deltage sammen, så alle får den samme oplevelse og dermed fælles referenceramme i den efterfølgende snak og vejledning om uddannelse. Her skal nævnes fire muligheder:

1. Møde på forskellige lokaliteter på skolen
2. Besøg på uddannelsesinstitutioner
3. Virksomhedsbesøg
4. Møde i et beboerlokale uden for skolen

Møde på forskellige lokaliteter på skolen

Formålet med at afholde møder på forskellige lokaliteter på skolen er at skabe en direkte og synlig forbindelse mellem skolens aktiviteter og de tilhørende uddannelses- og jobmuligheder.

Møderne kan henover skoleåret (og gerne flere år i træk) afholdes med forskellige temaer som f.eks.:

Fysik/kemilokalet kan bruges til at vise forældrene, hvad eleverne laver i fysik- og kemitimerne. Fysik- eller kemilæreren kan vise et eller flere forsøg og forklare, hvad eleverne lærer og koble det til uddannelsesmuligheder inden for det naturvidenskabelige område.

Gymnastiksalen eller skolekøkkenet kan bruges til at tale om krop, bevægelse og sundhed. Om hvad sund mad og kropslig bevægelse betyder for indlæring og hvad der findes af uddannelses- og jobmuligheder inden for området.

Computerrummet er ideelt til at vise forældrene, hvad eleverne har lavet af f.eks. hjemmesider og andre IT-opgaver og koble det til uddannelses- og jobmuligheder inden for IT-området.

Skolens lærere og fritidsordningens pædagoger kan ligeledes fortælle om deres uddannelse og jobindhold. Udover hvad elever og forældre umiddelbart kan se, knytter der sig jo ofte flere og mere ukendte opgaver til deres respektive job end at undervise og passe børn.

Find selv flere mødesteder og koblinger til uddannelse!

Besøg på uddannelsesinstitutioner

Via besøg på uddannelsesinstitutionerne får elever og forældre anledning til at erhverve sig førstehåndsviden om en række forskellige uddannelsesmuligheder. Eleverne kommer automatisk ud på et selvvalgt sted via præsentationskurserne, men det skaber et anderledes og stærkt fundament, hvis elever og forældre deltager sammen med klasse-lærer og evt. UU-vejleder.

For eksempel gennemførte en 8. klasse tre aftenbesøg på tre forskellige uddannelsessteder: Teknisk skole, gymnasiet og slagteriskolen. Hvert besøg tog ca. tre timer og var for både elever og forældre. Klasselæreren spillede en central rolle ved at kontakte forældrene i forvejen for at sikre, at de forstod vigtigheden af mødet. UU-vejlederen fortæller:

”Det er virkelig godt at komme ud og se de forskellige steder. Mange elever og forældre har aldrig besøgt nogen uddannelsesinstitutioner, så det giver dem en bedre ballast for at tale om mulighederne, end hvis man kun hører om stederne på et almindeligt forældremøde”.

Forberedelsen skal imidlertid være i orden for at få det ønskede resultat:

”På den tekniske skole var forarbejdet desværre ikke gjort godt nok. Det betød, at modtagelsen og organiseringen ikke fungerede, og det gav forvirring og dårlig reklame for skolen. På gymnasiet var der til gengæld styr på tingene – rektor bød velkommen og skolens studievejledere var også til stede. Det betyder noget for, hvordan man opfatter mulighederne efter endt skolegang”.

Virksomhedsbesøg

Mange virksomheder står over for rekrutteringsproblemer og er derfor opsøgende i forhold til at tiltrække nye medarbejdere. Derfor er flere og flere interesserede i at komme i kontakt med potentielle ansøgere og lukker gerne dørene op for at fortælle om sig selv, om hvad der tilbydes af job- og karrieremuligheder, og hvad der lægges vægt på i en ansøgningsproces.

Aftal møde på virksomheder fra forskellige brancher, hvor forældre og elever får indsigt i jobbet og arbejdsmiljøet hos forskellige faggrupper. Få medarbejderne til at fortælle om deres uddannelse, jobindhold, arbejdstider, karrieremuligheder, løn, stemningen på jobbet mv., så det bliver personligt og nærværende.

Møde i et beboerlokale uden for skolen

Inden for nogle sproggrupper er der erfaring med et godt fremmøde, når mødet afholdes i et beboerlokale i en ejendom, hvor der bor mange børn fra klassen. Her føler forældrene sig ofte mere på hjemmebane og vil derfor typisk have lettere ved at udveksle viden og erfaringer om de unges uddannelsesvalg. Gentag gerne sådanne møder med forskellige temaer og evt. på tværs af skoler og klassetrin.

Værdsættende kommunikation mellem kulturer

Der er en tendens til at forklare alt med ord i Danmark og til at bruge sproget til at klare enhver situation. Også værdsættende samtaler kræver et udviklet sprog for at få den ønskede effekt. Dette stiller store krav til især mundtlige sprogkundskaber.

I dialogen med forældre med en anden etnisk baggrund end dansk er det endvidere en fordel med gode multikulturelle kompetencer. Multikulturelle kompetencer handler om sprog, kommunikation, adfærd og forståelse for andre kulturer, og om kritisk at reflektere over sig selv og sin egen praksis.

Kultur vælger vi her at anskue ud fra et komplekst og dynamisk kulturbegreb. Dette indebærer, at kulturer og subkulturer findes overalt. Der er landekulturer, virksomhedskulturer, ungdomskulturer og foreningskulturer, for blot at nævne nogle. Kulturer er fællesskaber, hvor en gruppe enkeltindivider deler bestemte værdier og normer for at være sammen. Samme person kan tilhøre forskellige kulturer, og kulturer er altid i forandring.

Kulturen kan være forskellig fra en skole til en anden og fra et lærerværelse til et andet. Når en gruppe lærere arbejder på den samme skole og holder pauser i det samme lærerværelse gør det dem til medlemmer af den samme organisationskultur og fællesskab, men er fortsat unikke enkeltindivider. Det samme gælder for nationaliteter, religion og etnicitet. Blot fordi man f.eks. kommer fra det samme land eller bekender sig til den samme religion, betyder det jo ikke, at man har de samme holdninger, værdier og normer.

Det kan være nyttigt for den interkulturelle dialog at have en vis baggrundsviden om andre kulturer og subkulturer, men pas på med at sætte folk i bås. Det bliver hurtigt til stereotyper og dermed en hæmsko for dialogen.

Vær opmærksom på det nonverbale sprog. Dette har stor betydning for, om familien føler sig tryk ved dig, og dermed om hele grundlaget for en succesfuld dialog er til stede. Undersøgelser viser, at ord kun udgør ca. 7% af kommunikationen, tone/rytme står for ca. 38% og kropssproget hele 55%. For at skabe tillid og troværdighed må de positive og anerkendende ord således understøttes af betoningen og kropssproget.

Tolkebrug

Det er din beslutning, om der skal være tolk og/eller kulturformidler til stede. Det kan være nyttigt, når forældrenes danskundskaber er begrænsende for den gensidige forståelse. Samtidig er tolken et ekstra led, hvis der kun er tale om en mindre sprogbarriere. Underviseren på et forældrekursus fortæller om tolkens opgaver:

”Til forældrearrangementerne opdeler vi typisk forældrene i sproggrupper, som hver har deres tolk. Tolkens opgave er mere end bare at oversætte. Han eller hun skal også forklare begreber og sammenhænge, der er underliggende i sproget. Begge veje. Ligesom en kulturformidler. Og så skal vedkommende fungere som ordstyrer for at sikre, at alle ved bordet bliver hørt”.

Hvis du kan få den samme kulturformidler/tolk hver gang, er det bedst. Så bliver forældrene mere fortrolige med vedkommende.

Når du bruger tolk, så husk følgende:

Tal direkte til din samtalepartner som ved enhver anden samtale. Spørg f.eks. ”hvordan har du det?” i stedet for at henvende dig til tolken og sige ”vil du spørge, hvordan hun har det?” Sæt dig, så du har øjenkontakt med vedkommende under hele samtalen, også mens der oversættes. Kropssproget er lige så vigtigt, når du taler gennem tolk, som ved almindelig samtale. Sætningerne holdes korte og klare.

Brug professionel tolk og ikke samtalepartnerens familie og venner. Undgå helt at lade børn (også voksne børn) tolke for deres forældre eller øvrige familiemedlemmer, da det kan stille begge parter i en uhensigtsmæssig situation.

Øvelse 8 kan være med til at sætte uddannelse på skemaet f.eks. i et historisk og kulturelt perspektiv.

Skolens og forældrenes indsats i forbindelse med uddannelsesvalget starter tidligt

Alle forældre ønsker, at deres børn skal klare sig godt. At de må blive glade og velfungerende, sunde og raske. De fleste forældre kæder det også sammen med at få sig en god uddannelse og et godt job.

For at elever og forældre kan få positive oplevelser med uddannelsesvalget og i uddannelsessystemet er det centralt, at forarbejdet på de tidligere klassetrin er i orden. Mest åbenlyst er lektielæsning, forældreinvolvering og udvikling af sociale relationer. Alt sammen for at støtte barnets faglige og sociale udvikling.

For nogle lærere og forældre kan den værdsættende metode i den sammenhæng lyde blød og utilstrækkelig. Udtalelser som ”få dem nu til at forstå alvoren”, ”kan du ikke bare få ham til at tie stille”, og ”lad hende sidde uden for døren, hvis hun bliver ved med at komme for sent” kan være nærliggende.

Imidlertid bliver resultatet som oftest modsat. Eleven føler sig typisk ydmyget og krænket og trækker sig tilbage eller reagerer udadrettet. Gentager det sig, forstærkes reaktionen. Samme mønster gør sig gældende ved nedsættende kommunikation med forældrene. Relationen fortsætter sjældent i et positivt samarbejds-klima.

Nogle forældre er opvokset i lande, hvor man ikke blander sig i skolens arbejde. Nogle forældre mangler overskud og finder det kompliceret at sætte sig ind i uddannelsessystemet. Nogle er måske ikke vant til at ytre sig og tage selvstændig stilling offentligt.

I nogle situationer har forældrene slet ikke mulighed for at indfri kravene – alene af den grund, at de ikke har den fornødne viden. En værdsættende tilgang indebærer således, at du som lærer på et tidligt tidspunkt sikrer dig, at forældrene ved, hvad der forventes af dem. Vær opmærksom på deres ord og handlinger og støt dem undervejs.

En pjece om uddannelsesmuligheder kan være et skridt på vejen, men må suppleres med konkrete informationer rettet specielt mod den enkelte elev eller forældregruppe. Mange kan se, hvis deres barn er i risikozonen for ikke at kunne kvalificere sig til og gennemføre en uddannelse, men kender måske ikke til støtteapparatet omkring folkeskolen. Eller de har ikke tillid til, at det vil hjælpe deres barn. Spørg dem, hvad de ønsker og håber for at få vendt en uheldig udvikling. Lyt til deres overvejelser. Henvi til den aktuelle myndighed eller person og forklar dem, at de er der for at hjælpe og støtte. Få evt. andre forældre, der har været igennem en tilsvarende situation, til at fortælle om deres oplevelser.

Fortæl forældrene, hvor meget det betyder for barnet, at de involverer sig i skolegangen. At skolen er ansvarlig for selve undervisningen, men at eleven og forældrene også har et medansvar for barnets indlæring. Ikke-læsende forældre kan involvere sig i deres børns skolegang lige så meget som læsende forældre.

Alle forældre kan således:

- Værdsætte barnet på barnets egne præmisser og derigennem styrke barnets selv-værd.
- Skabe rammer for lektielæsningen, også selv om forældrene måske ikke forstår, hvad lektierne går ud på. Herunder hører også at fokusere på de gode ting ved lektielæsningen, så det bliver en god oplevelse frem for noget, der skal overstås.
- Spørge deres barn nysgerrigt hver dag om, hvad der er sket (af især gode ting) i skolen, både i timerne og i frikvartererne. De kan f.eks. spørge ”hvad var det bedste ved dagen i dag?”, ”hvad var det bedste ved timerne?”, ”hvad var det bedste ved frikvartererne?” Barnet kommer ikke nødvendigvis med en detaljeret beskrivelse, men det er vigtigt, at han/hun mærker forældrenes interesse og spores ind på det, der er godt.
- Spørge til, hvad barnet har for af lektier, og om der evt. kan være behov for lektiehjælp. Er forældrene ikke selv i stand til at yde hjælp, tilbyder mange skoler og lokale frivillige organisationer som Dansk Røde Kors og Dansk Flygtningehjælp lektiehjælp efter skoletid i lektiecaféer og lignende.
- Spørge til kammeraterne: Hvem er barnet sammen med og om hvad? Kan de hjælpes ad med at holde hinanden til ilden, hvis en eller flere i perioder har svært ved at overkomme hjemmearbejdet? Måske har barnet et forbillede, som klarer sig godt i skolen eller i uddannelsessystemet? Kan de mødes og udveksle erfaringer? Kan forbilledet fungere som støtte for barnet?

Se **øvelserne 5 og 9** for inspiration til, hvordan du kan øge forståelsen for forældrenes ønsker og ambitioner.

At blive erklæret ”ikke egnet”

Når skolen i 9. klasse vurderer nogle elever som ”ikke egnet” til gymnasiet, kan det få mange forældre til at reagere med skuffelse og vrede.

Sørg her for at tage en grundig snak med forældrene og forklar dem, hvad der ligger til grund for vurderingen. I nogle lande er det ene og alene eksamenskaraktererne, der giver adgang til videre uddannelse, mens det i Danmark baseres på en individuel vurdering af den enkelte elev.

Fortæl forældrene om de muligheder deres barn har, og at 10. klasse for nogle kan være en ekstra chance for at blive egnet. Gør endvidere altid opmærksom på elevens styrker inden for andre områder, og hvad der findes af uddannelser og erhverv, der er mere realistiske.

Det ideelle er naturligvis, at dialogen starter flere år i forvejen, så en erklæring om ”ikke egnet” ikke kommer som en overraskelse.

Hjemmebesøg

Et hjemmebesøg har mange fordele. Det er en måde at få en dialog i gang med forældrene på deres hjemmebane og dermed bryde et ellers fastlagt mønster på skolen. Som lærer værdsætter du forældrenes gæstfrihed og hvad der ellers falder naturligt ved at komme på besøg. Forståelsen, anerkendelsen og respekten har bedre vilkår i en sådan ramme.

Nogle lærere og familier finder hjemmebesøg grænseoverskridende, men de fleste sætter pris på den positive effekt, det kan have på den gensidige tillid og dialog.

Du kan læse mere om hjemmebesøg på f.eks. www.folkeskolen.dk.

Fortæl om muligheden for at få tilknyttet en mentor under uddannelsen

Nogle forældre er klar over, at deres barn kan få det svært i uddannelsessystemet. Til dem vil det være oplagt at informere om muligheden for at få tilknyttet en mentor under uddannelsen.

Et initiativ som mentorordninger i uddannelsessystemet har vist sig at være et af de redskaber, der har den største positive effekt i indsatsen for at fastholde unge med en anden etnisk baggrund end dansk i uddannelse. En mentor kan således være afgørende for, om en elev gennemfører sit uddannelsesforløb og efterfølgende kommer i arbejde.

Mentoropgaven kan være frivillig eller lønnet, og opgaven kan variere alt efter behovet hos den unge. UU-vejleder Thomas Bedsted Jørgensen fra UU-Skive fortæller i artiklen "Mentor med fokus på frafald" på Undervisningsministeriets hjemmeside:

"Når vi arbejder med mentorbegrebet, er det ud fra en overbevisning om, at mentorarbejdet gør en forskel for den gruppe unge, vi har med at gøre. Mentorens rolle skal defineres i forhold til den enkelte, således at de unges forskellige behov tilgodeses. Vi bruger meget tid på at definere mentoren som person og de opgaver, som følger med. Spektret er bredt. Fra unge, som har brug for meget lidt støtte, til unge, som i perioder har brug for massiv støtte".

Du kan få mere information om mentorordninger på Undervisningsministeriets hjemmeside www.uvm.dk eller via UU-centrene.

ón

Øvelser

Denne del indeholder 11 øvelser som inspiration til, hvordan du som lærer kan arbejde med den værdsættende tilgang i dialogen med forældre om deres barns uddannelsesvalg. Øvelserne er inddelt efter den sammenhæng, hvori det er mest naturligt at bruge metoden:

Forældremøder
Skole-hjem samtaler
Med lærerkolleger
I klassen
For læreren alene

Øvelser

Del 3

Øvelser ved forældremøder

Øvelse 1: Fordele ved at tage en uddannelse

- Formål:** At forældre og elever taler sammen om fordelene ved at tage en uddannelse for at skabe interesse for at vide mere om de forskellige muligheder
- Tid:** 30 min.
- Mødeform:** Forældremøde med deltagelse af eleverne

Forældrene sidder i grupper for sig og eleverne i grupper for sig med 4-8 personer pr. gruppe. Hver gruppe taler om, hvilke fordele – og kun fordele – der er ved at tage en uddannelse. Gruppernes resultater opsamles i plenum bagefter.

Her vil det forhåbentlig vise sig, at der er mange fordele! Endvidere vil du få indblik i henholdsvis elevernes og forældrenes forventninger. Du kan hjælpe grupperne lidt på vej ved at være opmærksom på aspekter som f.eks. jobmuligheder, løn, status, uafhængighed, livsstil, personlig udvikling og selvtillid.

Øvelse 2: Om at starte på og gennemføre en uddannelse

- Formål:** At øge bevidstheden blandt forældre og elever om, hvad det kræver at starte og gennemføre en uddannelse
- Tid:** 60 min.
- Mødeform:** Forældremøde med deltagelse af eleverne

Øvelsen består af to dele:

Del 1 – 30 min: Forældre og elever blandes i mindre grupper og taler sammen om, hvad det kræver at starte på og gennemføre en uddannelse. Kravene kan omfatte forhold hos eleven selv, forældrene, læreren og uddannelsesinstitutionen.

Du kan hjælpe dem på vej ved at gøre opmærksom på aspekter som adgangskrav, at man skal ønske sig at tage uddannelsen, man skal møde til tiden hver dag og deltage aktivt, lave lektier, være vedholdende (også når det er svært), tage ansvar samt løse opgaver såvel selvstændigt som i grupper. Endvidere at eleven har brug for forældrenes støtte – både til at vælge uddannelse og til at gennemføre den. Jo mere støtte, des større er chancen for at gennemføre.

Dette er mange krav, og for nogle kan det virke uoverskueligt. Derfor er det vigtigt at afsætte lige så god tid til øvelsens del 2.

Del 2 – 30 min: Med udgangspunkt i de forskellige krav fortæller du om støttemulighederne. Det kan f.eks. være lektiehjælp, ekstra danskundervisning eller anden specialundervisning, mentorordning, hjælp til at skaffe praktikplads, studievejledning mv.

Øvelse 3: Mohammed, Mikkel, Fatima og Sofie

Formål: At tale om andre børn end sine egne (da der sjældent er de samme følelser indblandet)

Tid: 45-60 min.

Mødeform: Forældremøde uden deltagelse af eleverne

Her er konstrueret eksempler på fire elever – Mohammed, Mikkel, Fatima og Sofie – og deres tanker om uddannelse.

På et forældremøde taler forældrene sammen i grupper om, hvordan de ser på de fires uddannelsesmuligheder ud fra nedenstående oplysninger. Øvelsen skal hjælpe forældrene med at se nye muligheder samt give dig nyttig information om, hvad forældrene har af overvejelser. Hold fast i kun at tale om styrker og muligheder! Eventuelle begrænsninger omformuleres til spørgsmål om, hvordan eleven kommer videre, frem for hvor vedkommende kan få det svært.

Du kan også selv konstruere eksempler ud fra oplevelser fra din egen hverdag.

Mohammed

Mohammed er 13 år og går i 7. u. Han er god til at spille fodbold og har let ved at få venner, mest venner med samme kulturelle baggrund som han selv. Han klarer sig ikke så godt i skolen. Siden 6. klasse har han fået sværere ved især dansk og matematik, og ligesom mange af hans venner får han ikke rigtig lavet lektier mere. Hans yndlingsfag er natur/teknik og idræt. Han ved ikke, hvad han vil, og hvad hans muligheder er efter folkeskolen. Måske noget med computere eller biler, men han vil allerhelst bare spille fodbold og gå ud med vennerne. I hvert fald har han hørt om mange, der synes, at danskerne diskriminerer, når man f.eks. skal have en praktikplads og at man alligevel ikke får job efter en uddannelse.

Hvad er Mohammeds styrker?

Hvordan ser I på Mohammeds muligheder for uddannelse?

Hvis I var Mohammeds forældre, hvad ville I ønske jer at få mere viden om?

Mikkel

Mikkel er 14 år og går i 8.v. Han elsker at læse og må betegnes som en rigtig bogorm. Han læser især filosofiske og politiske romaner. Hans yndlingsfag er historie, geografi og samfundsfag, og så kan han lide at skrive. Kammeraterne opfatter ham som lidt reserveret og virkelighedsfjern. Han har kun én god ven i klassen, men venskabet er efterhånden blevet sat på prøve, fordi vennen vil gå til fester, og det vil Mikkel ikke. Mikkel vil gerne læse filosofi eller historie på universitetet, men hans forældre siger, at man ikke kan få job bagefter.

Hvad er Mikkels styrker?

Hvordan ser I på Mikkels muligheder for uddannelse?

Hvis I var Mikkels forældre, hvad ville I ønske jer at få mere viden om?

Fatima

Fatima er 15 år og går i 9.b. Hun er flittig og klarer sig rimelig godt i de fleste fag, bortset fra matematik, som hun virkelig har svært ved. Hun vil gerne i gymnasiet efter sommerferien, fordi hun gerne vil være skolelærer eller sygeplejerske, men hun ved ikke om hun kan klare gymnasiet. Hun har også hørt om, at man kan tage en uddannelse til social- og sundhedshjælper (SOSU), hvor man ikke behøver gymnasiet, men hun ved ikke så meget om det. Hun har nogle veninder, som har hørt, at det er hårdt arbejde, og at man også skal arbejde om natten.

Hvad er Fatimas styrker?

Hvordan ser I på Fatimas muligheder for uddannelse?

Hvis I var Fatimas forældre, hvad ville I ønske jer at få mere viden om?

Sofie

Sofie er 13 år og går i 7.a. Hun har aldrig kunnet lide at gå i skole, mest fordi hun føler sig misforstået af lærerne. Hver gang, hun prøver at tage sig sammen, får hun en eller anden bemærkning om, at det ikke er godt nok, og at hun sagtens kunne præstere bedre hvis bare hun gjorde noget mere ved det. Hun er begyndt at ryge og være sammen med nogle lidt vilde piger i de ældre klasser, som hun føler sig godt tilpas iblandt. Det gør det endnu sværere at få lavet lektier, selv om hun godt ved, det er dumt. Især fordi hun gerne vil arbejde med børn og måske tage en uddannelse til pædagog eller komme ind i politiet.

Hvad er Sofies styrker?

Hvordan ser I på Sofies muligheder for uddannelse?

Hvis I var Sofies forældre, hvad ville I ønske jer at få mere viden om?

Øvelse 4: Indblik i forskellige professioner

Formål: At tale om forestillinger og holdninger til forskellige uddannelses- og jobmuligheder

Tid: 1 time

Mødeform: Forældremøde med eller uden deltagelse af eleverne

Medbring på et forældremøde billeder af personer i forskellige professioner. Det kan eksempelvis være en mekaniker, læge, slagteriarbejder, frisør, bager, chauffør, advokat, social- og sundhedshjælper, postbud, landmand, ingeniør, rengøringsassistent, politi, pædagog, lagerarbejder, sygeplejerske, elektriker, butiksassistent og kontorassistent.

Find selv på flere. Billederne kan du klippe ud af aviser, fagblade eller hente på nettet.

Sæt forældrene og eleverne (hvis de deltager) i grupper på 3-5 personer og giv hver gruppe nogle billeder. Forældre og elever taler om deres forestillinger og holdninger til uddannelse og jobindhold ved de forskellige professioner ud fra følgende tre spørgsmål:

Hvad er spændende ved jobbet?

Hvilke fordele er der for personen ved at tage en uddannelse inden for netop det område?

Hvilke fordele er der for samfundet ved denne jobtype?

Imens går du rundt og lytter ved bordene og får et indblik i deres viden, ønsker, forestillinger og holdninger. Misforståelser ryddes af vejen med det samme og grundigere information om de forskellige muligheder kan komme på efterfølgende temamøder, samt ved besøg på virksomheder og uddannelsesinstitutioner.

Øvelse ved skole-hjem samtaler

Øvelse 5: Gensidige forventninger

Formål: At afstemme gensidige forventninger mellem lærer og forældre i relation til uddannelsesvalget

Tid: 1 time

Under en skole-hjem samtale kan du spørge forældrene om følgende:

Hvad ønsker I skal ske for jeres barn efter folkeskolen med hensyn til uddannelse?

Hvor vigtigt er det for jer, at det lykkes – f.eks. på en skala fra 1 til 10, hvor 10 er vigtigst?

Hvis ikke det er meget vigtigt – hvad er så endnu vigtigere – og hvilken rolle spiller skolen i den sammenhæng?

Hvilke styrker har jeres barn i forhold til at gennemføre en uddannelse?

Hvad kan I selv gøre for at støtte jeres barn i uddannelsesvalget?

Hvad kan skolen og jeg som lærer gøre?

Er der andre, der kan gøre noget – og hvad kan de gøre?

Bring emnet op på de efterfølgende skole-hjem samtaler, så I fastholder hinanden om målet og reviderer indsatsen, hvis det er hensigtsmæssigt.

Øvelser med lærerkollegaer

Øvelse 6: Fortæl gode historier

Formål: At fokusere på de gode historier og skabe fornyet energi i arbejdet

Tid: 5-15 min.

Få den gode historie på dagsordenen ved formelle og/eller uformelle møder med dine lærerkollegaer. Historierne kan f.eks. omhandle unge på vej i uddannelse eller om en vellykket forældredialog. Fortæl så detaljeret som muligt:

Hvorfor er det en god historie?

Hvad skete der?

Hvem var involveret?

Hvad gjorde oplevelsen mulig?

Hvad gjorde eleven, forældrene, du og andre for at det lykkedes?

Afslut den lille seance med – sammen med dine kollegaer – at reflektere over følgende:

Hvordan udbreder I fremover kendskabet til flere gode historier?

Hvem skal gøre hvad?

Hvornår skal du/I/de gøre det?

Ved at dele det gode budskab med kollegaerne øges fokus på, at det lader sig gøre at skabe gode resultater. Dette er et ideelt grundlag for at skabe fornyet energi i arbejdet.

Øvelse 7: Om at forfine den værdsættende tilgang

Formål: At arbejde bevidst med udvikling og forandring med udgangspunkt i gode historier om ting, der lykkes

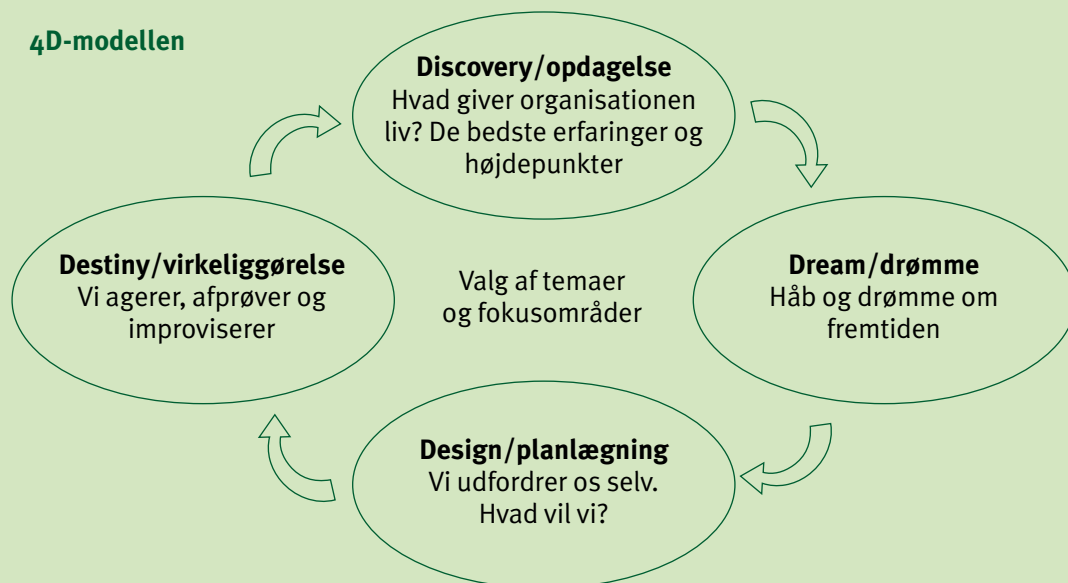
Tid: 1-2 timer

Du kan styrke din egen og kollegaernes evne til at skabe positiv udvikling og forandring ved at gennemløbe 4D-modellen. Denne består af fire faser, som det fremgår af nedenstående figur.

4D-modellen insisterer på at tage udgangspunkt i muligheder, ønsker og drømme og er et effektivt redskab til at sikre sammenhæng mellem f.eks. forældrenes, elevens og skolens interesser. Ved hver fase stilles nogle spørgsmål, du kan tænke over i forhold til en bestemt udfordring, du står overfor.

Metoden er udviklet til forandringsprocesser generelt og kan således også tages i brug ved andre temaer og problemstillinger, hvor man ønsker udvikling og forbedring. Processen kan gennemløbes igen og igen i takt med, at der kommer nye udfordringer, og når du vil forfine din værdsættende tilgang yderligere.

4D-modellen

Kilde: "Slip anerkendelsen løs!", Frydenlund (2001)

Fase 1: Opdage de gode historier (Discovery)

Her går man på opdagelse i de gode historier og undersøger, hvad der gør historien værdifuld.

Fortæl om en episode inden for det valgte emne, hvor tingene virkelig lykkedes. Hvad skete der? Hvad gjorde du? Hvad gjorde forældrene, dine kollegaer eller øvrige involverede i situationen? Hvad gjorde det muligt? Hvad kom der ud af det?

Formålet med denne fase er at finde frem til styrker og ressourcer.

Fase 2: Drømme (Dream)

Her løfter man de gode historier op i de højere luftlag. I tillader jer at drømme og fantasere om en ønsket fremtid. Der er ubegrænsede ressourcer, så det behøver ikke at være realistisk!

Hvad håber og drømmer du om vil ske, hvis du, forældrene og dine kollegaer gør endnu mere af det, I er gode til? Forestil dig om f.eks. 1-2 år, hvor din dialog med forældrene er rigtig god og værdsættende. Hvad gør I i detaljer?

Formålet med denne fase er at skabe nye veje og idéer til mål og retning.

Fase 3: Planlægge (Design)

Her forbinder man drømmene fra fase 2 med realiteterne og skaber dermed billeder af en ambitiøs, men opnåelig fremtid. Hvad er det, I virkelig vil, helt konkret? Hvem skal involveres? Hvordan vil I gå i gang?

Formålet med denne fase er at designe jeres arbejdsplads eller forældresamarbejde, så målet om f.eks. bedre forældredialog eller bedre uddannelsesvalg går i opfyldelse.

Fase 4: Virkeliggøre (Destiny)

Her igangsættes aktiviteter til at virkeliggøre fremtidsbilledet. Brug de metoder og arbejdsformer, som har vist sig virkningsfulde, og udbred dem til flere områder.

Formålet med denne fase er at skabe konkrete og forpligtende handlinger og aktiviteter. Hvem gør hvad og hvornår?

Når tingene lykkes og de gode historier flourerer på lærerværelset og blandt elever og forældre, bliver vejen til flere succeser mere synlig og tilgængelig.

Øvelse i klassen

Øvelse 8: Uddannelse i forskellige lande

Formål: At få indsigt i elever og forældres erfaringer med uddannelse

Tid: En emneuge

Som tværfaglig emneuge kan arbejdes med uddannelse i forskellige lande. Eleverne undersøger uddannelsesmuligheder i forskellige lande og sammenligner jobmuligheder, status, løn og arbejdsforhold.

Forældrene inddrages i emneugen ved at lade dem fortælle om uddannelsessystemet i andre lande og deres egne oplevelser med at tage en uddannelse. Forældre, der ikke har haft mulighed for at tage en uddannelse, kan fortælle om, hvordan det har indflydelse på deres dagligdag. Herigennem værdsættes forældrene som dem, de er, og deres viden og erfaringer giver værdi i undervisningen.

Øvelser for læreren alene

Øvelse 9: Om at forstå og anerkende forældrenes ambitioner

Formål: At opnå større forståelse og anerkendelse af forældrenes ambitioner

Tid: 1 time

Lyt godt efter, hvad forældrene har af viden om uddannelsessystemet og ønsker til deres barns uddannelse.

Hvilke ressourcer har eleven, som du måske ikke har set komme til udtryk på skolen?

Hvad kan du gøre for at dyrke dem noget mere?

Hvilke ressourcer har eleven, som forældrene måske ikke kender?

Hvad kan du gøre for at øge forældrenes viden om elevens kompetencer?

Hvilken viden har forældrene om deres barns skolegang og det danske uddannelsessystem?

Hvilken supplerende viden ønsker de?

Hvad kan du gøre for at de klædes bedre på til at vejlede og rådgive deres barn?

Er der andre, der kan gøre noget – og hvad kan de gøre?

Mener du, at forældrenes ambitioner er urealistiske, kan du foreslå alternative uddannelsesmuligheder, som du vurderer mere realistiske. På denne måde anerkender du forældrenes ønske om uddannelse, samtidig med at du giver rådgivning og vejledning.

Øvelse 10: Perspektivbytte

Formål: At øge din indsigt i, hvordan forældrene kan opfatte dig som lærer
Tid: 15 min./elev

Forestil dig selv i rollen som mor eller far til en konkret elev i klassen. For en stund er det altså dig, der har forældreansvaret med alt hvad det indebærer. Du bytter således perspektiv ved at betragte dig selv og din lærerrolle udefra med forældrenes øjne.

Tænk over følgende spørgsmål:

- Hvordan mon forældrene opfatter dig som lærer for deres barn?
- Hvilke ønsker og forventninger tror du, de har til jeres dialog og samarbejde?
- Hvilken viden om uddannelse har de mon brug for?

Flyt dernæst dig selv tilbage i lærerrollen og tænk over følgende:

- Hvad kan du gøre for at anerkende og imødekomme forældrenes ønsker?
- Hvad gør dine kollegaer, som du kan lære af?

Aftal med dig selv (og del det gerne med en kollega) mindst en ting, som du vil gøre anderledes næste gang, du møder de pågældende forældre.

Øvelse 11: Om at værdsætte forældrene generelt

Formål: At få det værdsættende fokus tilbage, hvis dialogen kører fast
Tid: 15 min./elev

Tænk på forældrene til en konkret elev og stil dig selv følgende spørgsmål:

- Hvad er forældrene bedst til i relation til barnets skolegang?
- Hvad er forældrene gode til i det hele taget?
- Hvordan kan du bruge forældrenes ressourcer i jeres indbyrdes samarbejde?
- Hvordan kan du opmuntre forældrene til at gøre mere af det, du værdsætter, og som har betydning for deres barns uddannelsesmuligheder?

Hvis du vil vide mere

Om den værdsættende metode

Anerkendelse i børnehøjde redigeret af Berit Hertz og Frank Iversen, Psykologisk Forlag, 2004

Anerkendende toner i arbejdsmiljøet, Branchearbejdsmiljørådet, Finans/Offentlig Kontor & Administration, 2007

Både-og, Branchearbejdsmiljørådet Social & Sundhed, 2004

Forvandling – værdsættende samtale i teori og praksis redigeret af Charlotte Dalsgaard, Tine Meisner og Kaj Voetmann, Psykologisk Forlag, 2002

Slip anerkendelsen løs! redigeret af Mads Ole Dall og Solveig Hansen, Frydenlund, 2001

Spørg igen, Branchearbejdsmiljørådet Social & Sundhed, 2004

Værdsat – værdsættende samtale i praksis redigeret af Charlotte Dalsgaard, Tine Meisner og Kaj Voetmann, Psykologisk Forlag, 2002

Om forældresamarbejde, kultur og konflikter

Forældre og vejledning, Undervisningsministeriet og Integrationsministeriet, maj 2005

Forældresamarbejde i den flerkulturelle skole, UC2 – videnscenter for tosprogethed og interkulturalitet, 2003

Grundbog i kulturforståelse af Iben Jensen, Roskilde Universitetsforlag, 2005

Hånd om konflikten – fra sammenstød til løsning af Nethe Plenge, Børsen, 2007

Konflikthåndtering af Josefine Ottesen og Lars Mogensen, Aschehoug 2007

Temanummer om forældresamarbejde i Sprog & Integration, nr. 4 – december 2006, UC2 – videnscenter for tosprogethed og interkulturalitet

